

Дем'яно Н. Ю. Музей В. М. Верховинця та українського народного хору "Калина" / Дем'яно Н. Ю. // Полтавський державний педагогічний університет імені В. Г. Короленка мовою музейних експонатів (нариси про музеї, музейні кімнати, музейні аудиторії). – Полтава : ПНПУ, 2000. – С. 110-117.

Дем'яно Н.Ю.

МУЗЕЙ В. М. ВЕРХОВИНЦЯ ТА УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО ХОРУ "КАЛИНА"

Урочисте відкриття музею Василя Миколайовича Верховинця та українського народного хору "Калина" відбулось у Полтавському державному педагогічному університеті імені В.Г.Короленка в аудиторії № 312 третього навчального корпусу 2 березня 2000 року та було присвячене 120-тій річниці від дня народження видатного українського педагога, музикознавця, етнографа, хореографа, диригента і композитора Василя Миколайовича Верховинця (1880-1938).

Професор В.М.Верховинець - педагог-новатор, автор навчальних програм, підручника, посібника, основоположник українського музично-ігрового репертуару для дітей, засновник теоретичних засад розвитку національної хореографії, постановник першого українського балету, дослідник українського фольклору, основоположник сценічного жанру - театралізованої пісні, організатор художнього колективу нового типу, автор численних хорових і вокальних творів, аранжувань українських народних пісень. Тривалий час ім'я і спадщина цієї всебічно обдарованої людини і великого патріота України були заборонені і забуті. Його спіткала трагічна доля найталановитіших представників української інтелігенції, репресованих у 30-ті роки ХХ століття.

В урочистому відкритті музею взяли участь ректор Полтавського державного педагогічного університету імені В.Г.Короленка професор Пащенко В.О., проректор з наукової роботи професор Бойко А.М., проректор з навчальної роботи доцент Киридон П.В., проректор з навчальної роботи доцент Тягло Є.І., декан психолого-педагогічного

факультету доцент Карапузова Н.Д., викладачі і студенти університету.

Серед почесних гостей були присутні син В.М.Верховинця – Ярослав Васильович Верховинець – заслужений діяч мистецтв України, викладач Київського державного музичного училища імені Р.Глієра, заступник голови Полтавської облдержадміністрації Онопрієнко І.М., начальник управління освіти облдержадміністрації Охріменко І.В., завідувач відділу культури Полтавського міськвиконкому Даценко О.А., начальник головного управління з гуманітарних питань Білоус Г.П., обласний голова товариства "Просвіта" імені Т.Г.Шевченка Кульчинський М.Г.. У відкритті музею брали участь представники засобів масової інформації: телебачення, радіо, періодичних видань.

Музей В.М.Верховинця та українського народного хору "Калина" створено з метою формування національної культури студентської молоді, залучення її до історії і традицій українського народу, ознайомлення з життям і творчістю видатного педагога і митця В.М.Верховинця та творчою діяльністю українського народного хору "Калина". Ініціаторами організації музею були ректор університету проф. Пащенко В.О. і декан психолого-педагогічного факультету доц. Карапузова Н.Д.. Вагомий внесок у розробку наукової концепції і створення експозиції музею внесли кандидат педагогічних наук, доцент кафедри музики і співів Дем"янко Н.Ю. та завідувач кафедри музики і співів, художній керівник українського народного хору "Калина" професор Левченко Г.С.. Художнє оформлення музею здійснив викладач кафедри хореографії та образотворчого мистецтва, художник Бабенко В.С.. Велику допомогу музею надав Я.В.Верховинець. Матеріали з його власного архіву представлені в експозиції. Особисті речі В.М.Верховинця з його будинку в Полтаві передала у фонд музею Д.А.Синиця. Музей створено за матеріальної підтримки директора малого приватного підприємства "Геркулес" В.В.Герасименка.

Експозиція музею складається з п'яти розділів.

Матеріали першого розділу висвітлюють період навчання, вчителювання у народних школах Галичини і початок мистецької діяльності В.М.Верховинця /1880-1904/. В експозиції представлені фотознімки батька Василя Миколайовича - Миколи Ілліча Костіва і молодшого брата Йосипа, кімнати і класу у бурсі при Ставропігійському інституті у Львові, де навчався В.М.Верховинець з 1892 по 1895 рік, копія його атестату. Великий інтерес викликають умова про ангажемент В.М.Верховинця до трупи Руського народного театру при львівському товаристві "Руська бесіда", афіша одного зі спектаклів за його участю, фотознімки трупи і акторів театру М.К.Садовського, під керівництвом якого здійснювалась музично-театральна діяльність В.М.Верховинця протягом десяти років, фото тих років "В.М.Верховинець грає на цитрі". У вітрині представлені українська сорочка (робота початку ХХ ст.), сторінки періодичних видань того часу, макети українських національних костюмів, керамічна скринька, що належала родині В.М.Верховинця.

Другий розділ експозиції присвячений періоду музично-театральної та етнографічно-дослідницької діяльності педагога і митця /1904-1919/. Серед його експонатів – рукописи аранжувань записаних В.М.Верховинцем українських народних пісень і оригінальних творів, титульні сторінки їх перших видань, фотоматеріали "В.М.Верховинець у ролі Левка з опери М.Лисенка "Майська ніч" на сцені театру М.К.Садовського", „В.М.Верховинець з дружиною Є.І.Долею", "Сценічний костюм Є.І.Долі-Верховинець", "Будинок В.М.Верховинця у Полтаві", "Частини інтер'єру будинку В.М.Верховинця у Полтаві", "Полтавський міський театр. Початок ХХ ст." (зовнішній і внутрішній вигляд), "В.М.Верховинець з трупою "Товариства українських артистів", музичне керівництво яким здійснював з 1915 по 1919 рік, афіші спектаклів театру М.К.Садовського, у яких В.М.Верховинець брав участь як актор, хормейстер, хореограф і диригент. У вітрині представлені сторінки перших видань його науково-методичних праць "Українське весілля" (1912) і "Теорія українського

народного танцю" (1919), що були створені в результаті багаторічної етнографічно-дослідницької діяльності педагога, п'яте видання "Теорії українського народного танцю" (1990), фарфорова підставка, вазочка, глечик, що належали родині Верховинців. Доповнює експозицію старовинний самовар з будинку В.М.Верховинця у Полтаві. Цінним є і портрет В.М.Верховинця, виконаний і переданий у дар музею художником Бабенком Віктором Савелійовичем.

У третьому розділі експозиції відображений період педагогічної діяльності В.М.Верховинця у вищих навчальних закладах Києва, Полтави, Харкова (1919-1930), де він викладав "Методику хорового співу", „Дитячі ігри”, "Мистецтвознавство" (співи і музика). Цікаві фотоматеріали і документи присвячені педагогічній діяльності В.М.Верховинця у Полтавському Інституті народної освіти, де він очолював кафедру мистецтвознавства з 1920 по 1932 рік. Серед них – фотознімки Полтавського Інституту народної освіти початку 20-тих років ХХ століття, хору Полтавського ІНО, яким керував педагог, розроблена ним програма лекцій з мистецтвознавства для студентів 1-2 курсів "старшого концентру та дошкільного факультету" Полтавського ІНО на 1930/1931 навчальний рік, афіші концертів хору Полтавського ІНО та інших полтавських хорів під орудою В.М.Верховинця. В експозиції представлені фотознімки трудшколи імені І.Котляревського у Полтаві (початок 20-тих років), де педагог викладав українські народні танці, Харківської показової хорової капели "Чумак", яку він організував і очолював у 1927-1928 роках, афіша і програма концерту-звіту цього колективу, здобутки композиторської творчості В.М.Верховинця: сторінки перших видань його авторських творів, аранжувань, збірка "Хорові твори" (видання 1966 року). Серед експонатів вітрини - третє (1969) і п'яте (1989) видання репертуарно-методичного посібника "Весняночка", що містить у собі створений В.М.Верховинцем у 1924 році український музично-ігровий репертуар для дітей. Особливу цінність являє собою оригінал автобіографічної анкети

В.М.Верховинця, датованої 1920 роком.

Четвертий розділ експозиції, що присвячений останньому періоду життя і творчості В.М.Верховинця (1930-1938), розповідає про його роботу з мистецькими колективами. Фотоматеріали і документи висвітлюють творчу діяльність організованого педагогом у 1930 році жіночого театралізованого хорового ансамблю "Жінхоранс": епізоди репетиційної роботи, концертних виступів, гастрольних подорожей. В експозиції представлені програма концерту українських митців у березні 1936 року під час першої декади української літератури і мистецтва у Москві, у якому брали участь "Жінхоранс" і підготовлена В.М.Верховинцем танцювальна група - переможець Першого міжнародного фестивалю народного танцю у Лондоні (1935), замітка педагога "Про фольклор в опері М.Лисенка "Наталка Полтавка", кадр з фільму А.Кавалерідзе "Коліївщина", в якому знімались В.М.Верховинець (у ролі Батька) і Є.І.Доля (у ролі Матері).

Серед експонатів вітрини - матеріали архіву Служби безпеки України: постанова про арешт В.М.Верховинця (від 23.12.1937 р.), ордер на обшук і арешт (від 26.12.1937 р.), вирок Військової колегії Верховного Суду СРСР (від 10.04.1938 р.), довідка про виконання вироку (від 11.04.1938 р.), визначення Військової колегії Верховного Суду СРСР щодо реабілітації В.М.Верховинця (від 25.04.1958 р.). В експозиції представлені копія свідоцтва про смерть В.М.Верховинця, фотоматеріали і документи про відкриття пам'ятної стели на батьківщині В.М.Верховинця - у селі Старий Мізунь Долинського району на Івано-Франківщині, встановлення меморіальної дошки на будинку Полтавського державного педагогічного Інституту імені В.Г.Короленка, афіша ювілейного вечора, присвяченого 100-річчю від дня народження В.М.Верховинця, матеріали сучасних наукових досліджень діяльності і спадщини В.М.Верховинця.

Останній розділ експозиції музею присвячений творчості українського народного хору "Калина" Полтавського державного педагогіч-

ного університету імені В.Г.Короленка, у якій втілюються і розвиваються педагогічні ідеї В.М.Верховинця щодо формування національної культури молоді засобами народного мистецтва. Серед експонатів – фотознімки колективу, його організатора і незмінного керівника заслуженого діяча мистецтв України, професора Г.С.Левченка, ветеранів і учасників хору, його численних нагород. Експозиція вміщує оригінали костюмів співака і співачки українського народного хору "Калина" (автор - художник Є.В.Путря). Маршрути гастрольних поїздок цього славетного колективу позначені на представлений карті Європи. Доповнюють експозицію численні дипломи, почесні грамоти, подяки, призи, сувеніри і пам'ятні дарунки, отримані колективом під час гастрольних подорожей і концертних виступів на конкурсах, оглядах і фестивалях, афіші і концертні програми українського народного хору "Калина", репертуарні збірки. Серед експонатів розділу – український народний інструмент "реля" – дарунок закарпатських майстрів "Калині". Експозицію музею прикрашає український народний інструмент бандура.

